

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Антон Христов Андонов

Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство

„проф. Асен Диамандиев”-Пловдив

на

Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен

„доктор”

Професионално направление (шифър 8.3) „Музикално и танцово

изкуство”, докторска програма „Хореография”

Докторант: **Душанка Градишки Иванова**, докторант към катедра
„Хореография” на Факултет „Музикален фолклор и хореография”-АМТИИ

„проф. Асен Диамандиев”

**Тема: Ролята на Руската школа при създаването на балета в
Америка през XX век. Сравнителен анализ между Американската и
Руската балетни школи**

Научен ръководител: проф. Лиляна Драгулева

Рецензията е изготвена въз основа на Заповед №РД-27-068/22.10.2020 г. на Ректора на Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев”- Пловдив относно утвърждаване състав на научно жури и представени от докторанта дисертационен труд, автореферат, справка за приносите в дисертационния труд, публикации по темата на дисертационния труд, в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

Душанка Градишки Иванова е доказан педагог с богата творческа биография в областта на класическия танц. Тя работи в различни балетни театри и училища, където се доказва като изключителен

балетен изпълнител, педагог и творец. Нейният талант присъства на световно известни сцени в класически образци от балетния жанр с богат репертоар от Македония, САЩ, Русия, Франция, Хърватия, България. Всичко това разширява нейния творчески диапазон и потенциал и я прави значим специалист в областта на класическия танц. През годините Душанка Градишки доказва големия си професионален опит придобит през годините и успешно реализиран в подготовката и изграждането на бъдещи изпълнители в сферата на танцовото изкуство.

Явно, изборът на тема **„Ролята на Руската школа при създаването на балета в Америка през XX век. Сравнителен анализ между Американската и Руската балетни школи”** за настоящия дисертационен труд се дължи основно на обстоятелството, че докторантката работи в школата на Американския класически танц – от една страна, а от друга, неизследваното пространство за влиянието на Руската школа в Америка през 20 век..

Провокирана от процесите на глобализация в съвременния свят, както и липсата на задълбочени научни изследвания в тази насока, авторката успява да вникне по-дълбоко в тази сериозна проблематика и да се опита да предложи отговор на въпроси, свързани с активната работа на много европейски танцьори, хореографи и педагози в Америка. Тя насочва своето внимание върху проследяване пътя на танца и в частност на класическия балет, от зараждането му и неговото развитие в Америка, с изключително подробна информация за много специалисти и тяхната дейност. Душанка Градишки представя необходима за танцова наука разработка с практическа приложимост при обучението на изпълнители и творци в класически жанр.

Дисертационният труд е с обем от 193 страници и има структура от **увод, седем глави, изводи, приноси, библиография** от 45 заглавия и интернет източници от 22 линка.

Разработката се отличава с необходимата компетентност. Изказът е точен, ясен и четивен. Коректно и прецизно е отразена използваната в значително количество научна литература.

В **Увода** се подчертава актуалността на проблема и неговата значимост. Убедително са представени целта, задачите и методите на изследването. Целта конкретизира задачите, които структурират отделните глави в теоретичен и практически аспект. Коректно са посочени обекта – „класическият танц в Америка”, предмета – „ролята на западноевропейски и руски балетмайстори, танцьори и педагози в полагане основите на класическия танц в Америка”. При разработването на дисертационния труд са изведени ценни изводи, които правят информацията в него практически приложима.

Обзорът за научната литература представлява задълбочен прочит на теоретични изследвания от библиотеките в Тампа, Санкт Питърбърг, Маями както и Библиотеката за изпълнителско изкуство в Ню Йорк. Авторката е провокирана от липсата на материали на български, сръбски и македонски език и бих искал да отбележа нейният сериозен принос в проучването на богат научен материал свързан с преводи от английски, Съответно Градишки представя научни изводи и обобщения, които са насочени към основната цел на труда и са доказателство за целенасочената ѝ многогодишна научно- задълбочена работа. Освен това успява да изведе ценна информация от нейното проучване, която я води към знанието за началото, развитието на класическия танц в Америка и влиянието, което оказва Руската школа.

В първа глава е направен обзор и анализ в исторически план на изграждането на американската нация и съответно връзката между традиционните танци на коренното население и влиянието на новите заселници. Хронологично и обстойно са направени съждения за появата на танца от Великобритания в Американската практика.

Принос на докторантката в тази глава е, разглеждането на автори, трудове и публикации впечатляващи като исторически факти и информираност на автора. Акцентът е фокусиран върху обособяването и популярността при изучаването на френските танци от Европа, заели трайно място в американската практика.

Във втора глава „Италианско влияние на танца в Америка” Душка Иванова разглежда в исторически аспект развитието на класическия танц и влиянието на италианските балетни артисти върху американския танцов стил. Подробно са очертани конкретни имена, които заемат важна роля върху въздействието на театрите в Бостън, Ню Йорк и Филадельфия. В изследването много ясно са маркирани две имена с особена заслуга за американския балет, които са едни от основоположниците на професионалната подготовка в сценичното изкуство а именно: Малвина Кавалаци – основателка на балетно училище към Метрополитън опера, което се определя като исторически момент за американския балет и Луиджи Албертиери, който се счита за последния велик представител на италианската балетна техника от деветнадесети век в САЩ .

В трета глава вниманието е фокусирано върху приноса на австрийската балерина Фани Елслер, която танцува в Сащ през 19 век. Тя постига огромен успех в популяризирането на романтичния балет в Америка и има невероятно въздействие върху творческото израстване на редица балетни танцьори от Филадельфия. Съществен принос в тази глава е детайлното разглеждане на четирима балетни танцьори с необикновен талант, които имат изключителен принос в развитието на американския

класически танц - Мери Ан Лий, Джордж Уошингтън Смит, Джулия Търнбул и Аугуста Мейуд. Градишки много задълбочено представя невероятното им изпълнителско въздействие в различни постановки и огромен успех като солови изпълнители, считани за балетни звезди в Америка през 19 век. Подробно авторката се спира на техните изпълнителски качества и репертоа, като представя пълна картина за основоположниците в американския класическия танц.

Четвърта глава ни въвежда в търсенето на нови форми на танца, които са израз на съвременното общество и непрекъснатите обществени промени. Хронологично и подробно са изследвани и анализирани танцьори, всеки от които е оставил собствен почерк и стил в изпълнителската си практика – Лой Фулър, Мод Алан, Айсидора Дънкан, Рут Сен-Дени, Тед Шоун, Марта Греъм. Изведени са ценни изводи от авторката относно иновациите, които внасят изпълнителите, а именно: театралност и абстрактност в танца, сценичен конкретен образ, връзката между тяло и душа - като естествен израз на състоянието при танцьора.

Пета глава – „Зараждането на балета в Америка” много конкретно ни въвежда в проблематката на дисертационния труд. Подробно са маркирани и анализирани въпроси за зараждането на балета в Америка. Докторантката много задълбочено изследва и проследява приносът на руските балетни специалисти в изграждането на национален балет с американска идентичност. Тя откроява две имена, които са причина за развитието на танца в Америка , като Анна Павлова и хореографа Михаил Мордкин. Големия професионалист Павлова има огромен принос за развитието и въздействието на класическия танц в Америка, като съответно тя е *„построила мост между класическия руски стил на Петипа и експерименталната работа на „Руските балети” на Дягилев. Комплексният и многостранен образ на Анна Павлова остава незабравим отпечатък върху американската балетна история”*.

Шеста глава отразява ерата на американския Ренесанс в изкуството на танца и неговите естетически принципи за абстрактност и експресионизъм. Акцентът е насочен в сливането на традиционния танц с модерния поставяйки началото на нова вълна – „театрален танц”. По този начин се обособява вкуса на публиката при оценяването на формата и съдържанието в абстрактното изразяване на тялото и неговите емоции. Авторката обръща внимание и на реформите на Дягилев, като концепция на традиционализма и модернизма. *„Под неговата закрила балетът в Америка не само просперира, но и печели огромен престиж”*. Освен това в тази глава Душанка Иванова пълноценно се спира и изследва руския танцьор, хореограф, педагог и режисьор Михаил Фокин. Тя подчертава неговата хореографска и педагогическа дейности, които са особено значими и чертаят нови посоки в развитието на балета както в Европа, така и в Америка. Неговият огромен принос чертае нови пътеки за освобождаване от класическите техники и конструкции според нуждите на стила и вътрешната логика. Освен това докторантката акцентира върху участието на Фокин в съживяването на мъжкия танц, като създава за мъжа танцьор експресивни роли, равнопоставени на тези на балерините. В заключение тя подчертава, че *„Фокин се счита за баща на балета през XX в”*.

В седма глава се откроява подробен и научно-изследователски сравнителен анализ между Руската и Американската балетни школи. Фокусирано е вниманието върху влиянието на европейските школи-френска, италианска, датска, но най-голям приоритет заема руската. Несъмнено в това голямо участие вземат международни звезди с руски произход, като Рудолф Нуреев, Наталия Макарова, Михаил Баришников и кулминация с професионалната си дейност Джордж Баланчин. В отговор на това авторката обобщава, че *„С приноса на Баланчин явлението „руски балет” твърдо заема своите позиции в съзнанието на американците. През 1934 г. Баланчин основава Академия на американския балет, където*

обучава учениците в разработената от него „техника на Баланчин“. Съществен принос в тази глава са изводите относно спецификите в исторически, стилев и технически аспект между Руска и Американска балетни школи. Това може да се приеме като заключение на цялостното изложение в научната разработка и отговор на поставената цел и задачи..

Смятам, че темата на дисертационния труд е полезна и особено важна за съвременните изследователски тенденции на класическото танцово изкуство.

Положителна е преценката ми за четирите публикации по проблематиката на дисертацията публикувани през 2018 и 2019г. Като избор, темите са свързани с дисертацията, което отговаря на изискванията за защита на Дисертационен труд.

Авторефератът отговаря на стандартите и точно предава същността на дисертацията, направени са и съответните изводи. Прецизно са посочени приносите.

От всичко казано по-горе заявявам своята подкрепа за дисертационен труд **„Ролята на Руската школа при създаването на балета в Америка през XX век. Сравнителен анализ между Американската и Руската балетни школи“** и предлагам на уважаемото научно жури да бъде присъдена на **Душанка Градишки Иванова** **Образователната и научна степен „доктор“** в Професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство“, докторска програма „Хореография“.

29.12.2020г.

Пловдив

проф. д-р Антон Андонов